

Příprava na vstup do Aliance

(Konsolidovaná zpráva procesu PARP 1995 - 1996)

Součástí jednání ministrů obrany členských států NATO a členů Euroatlantické rady partnerství - EAPC (dřívejší NACC) na jejich květnovém jednání v Bruselu bylo i schválení tzv. „Konsolidované zprávy“. Tento významný dokument, který je vyvrcholem každého cyklu procesu plánování a hodnocení v programu Partnerství pro mír - PARP (podrobně byl popsán ve VR 3/97), vypracovává Mezinárodní štáb (IS) ve spolupráci s ostatními orgány NATO, včetně SHAPE a Koordinační buňky Partnerství (PCC). Ve své podstatě představuje analýzu jednotlivých „Přehledů plánování a hodnocení v PpP“ vypracovaných na závěr cyklu všemi zapojenými partnery. Následující článek stručně charakterizuje nejdůležitější pasáže tohoto, více než devadesátistránkového dokumentu a vštává si i hodnocení České republiky v tomto procesu.

* * *

Z hodnocení patnácti partnerských zemí zapojených do prvního kola procesu PARP vyplývá, že pro ně program PpP představuje základní nástroj spolupráce v oblasti bezpečnosti v euroatlantickém regionu. Rovněž vyjadřují podporu jeho dalšímu prohlubování směrem k praktické spolupráci, viz např. vytvoření Euroatlantické rady partnerství. Řada partnerů spolupracuje velmi úzce s Aliancí a využívá zapojení do procesu PARP pro přípravu ke svému budoucímu členství.

Období prvního cyklu tohoto procesu bylo charakteristické zvýšením aktivit programu PpP nebo v duchu PpP. Bylo řízené Pracovním programem partnerství (PWP), individuálními programy Partnerství (IPP) a dvoustrannými či mnohostrannými aktivitami, což přineslo další prohloubení interoperability (IO) se silami Aliance. Tato spolupráce byla závislá na finančních možnostech té které partnerské země. Kolem 30 % akcí zahrnutých do PWP bylo zaměřeno právě ke splnění cílů IO prvního cyklu. Pozitivním bylo rovněž podepsání mnoha dohod na úrovni ministerstva obrany jak mezi partnerskými a členskými státy NATO, tak mezi partnerskými státy navzájem. Za velmi významnou je považována zejména praktická vojenská spolupráce vedoucí k vytvoření společných jednotek partnerských států pro mírové mise nebo k integraci jednotek partnerských států do podobných jednotek Aliance. Takto byly vytvořeny společné pozemní a námořní jednotky tří baltských států, jednotka pozemních sil Litvy a Polska, Polska a Ukrajiny, Polska, Rumunska a Ukrajiny, Rakouska a Maďarska, Maďarska a Rumunska i Itálie a Slovinska. Jednotky partnerů byly integrovány do větších formací při nasazení v mírových operacích v Libanonu (Estonsko s Norskem) a Bosně a Hercegovině (Estonsko, Litva a Lotyšsko s Dánskem, Lotyšsko se Švédskem), nebo tvořily část mnohonárodních jednotek (BELUGA, NORDPOL). Připravována je dále integrace bulharské roty do nizozemského praporu dislokovaného v Bosně a Hercegovině a slovinské čety do rakouského praporu na Kypru, kam byla již začleněna maďarská četa.

Řada partnerů přizpůsobuje výstavbu a organizaci ozbrojených sil a plánovací procedury aliančním principům. Týká se to zejména snížení počtu ozbrojených sil, jejich restrukturalizace a zvýšení jejich efektivnosti a schopnosti plnit budoucí úkoly společně s Aliancí a ostatními partnery, včetně vytvoření sil rychlé reakce k zajištění obrany a použití při řešení krizí.

Partneři nabídli pro společnou činnost pro druhé kolo PARP širokou škálu pozemních, námořních a leteckých jednotek a zařízení. Většina jich je v principu předurčena jak pro společné mírové, humanitární a záchranné či vyhledávací operace, tak pro společná cvičení (viz *tabulka 1*).

Většina partnerů má v úmyslu plnit cíle IO v omezeném měřítku, tzn. v *deklarovaných silách* předurčených pro PfP. To indikuje jejich realistický přístup k rozvoji interoperability, ale i limitované možnosti. Ostatní, a mezi ně patří i Česká republika, mají schopnosti a zdroje aplikovat tyto cíle i na další síly. Nicméně všichni mají v úmyslu v dlouhodobém výhledu aplikovat cíle IO do celé struktury ozbrojených sil. Počet přijatých cílů interoperability, včetně dalších údajů, je v *tabulce 2*.

Rozvoj interoperability

Z 20 cílů IO nabídnutých pro první cyklus jich bylo partnery 8 splněno. To představovalo 44 splněných individuálních závazků z celkem 195.

Cíle IO nabídnuté partnerům pro druhý cyklus procesu PARP byly vytvořeny jednak na základě požadavků hlavních velitelství NATO k dosažení nutné IO, tzv. *Main Interoperability Requirements* - MIR, ale také vojenských cílů pro IO, *Military Tasks for Interoperability* - MTI. Ty představují určitý rámec pro definování příslušných úrovní IO pro společná cvičení a operace v rámci PfP.

Ve druhém cyklu však byly cíle již pro jejich implementaci časově limitovány. **Reflektují také na prosincové rozhodnutí ministrů Aliance, že oblast úkolů PfP by měla být rozšířena z mírových, vyhledávacích a záchranných a humanitárních operací i na operace pro podporu či vynucení míru.** Nový cyklus představuje celkem 45 cílů, které byly přizpůsobeny silám nabídnutým partnery pro společnou činnost v PfP, dosaženému vývoji v implementování IO v prvním cyklu. Zahrnuje rovněž zkušenosti získané z operace IFOR a společných cvičení.

K zabezpečení jejich realizace uvolnila Aliance 29 standardizačních dohod STANAG a aliančních publikací. Další (utajené) by měly být zanedlouho také uvolněny. Z celkového počtu 1134 neutajovaných standardizačních norem STANAG, aliančních publikací a norem EXTAC, jich bylo partnerům do současnosti uvolněno již 967, tj. kolem 90 %. Zbýlé neuvolněné jsou závislé na utajovaných aliančních dokumentech a nemohou být proto použity. Je evidentní, že **další rozvoj a prohlubování programu PfP bude vyžadovat postupné uvolňování utajované operační a jiné dokumentace.** Velké problémy v aplikaci norem STANAG do ozbrojených sil partnerů způsobuje (kromě potřebných zdrojů) také jejich překlad.

Jedním z největších problémů identifikovaných partnery, na který zůstane upřena pozornost i v budoucnu, je *jazyková připravenost*. U řady partnerů se soustřeďuje pouze na jednotky předurčené pro společnou činnost v programu PfP/PARP. S komunikací zcela souvisí ovšem i komunikační vybavení, které je u řady partnerů vzhledem ke standardům NATO omezeno.

Tabulka 1

Přehled sil a prostředků vyčleněných pro II. cyklus procesu PARP

P. č.	Země	Pozemní síly	Vzdušné síly	Námořní síly	Ostatní	Poznámka
1.	BULHARSKO	● mechanizovaný prapor ● protichemický prapor ● spec. protich. jednotky	● 3 dopravní letouny ● 3 dopravní vrtulníky ● 4 bojové vrtulníky	● fregata, 2 korvety, 4 minelovky, 8 hlídkových lodí, zásobovací loď, 4 pomocné lodě ● 2 vrtulníky	● středisko pro výcvik mírových misí ● 3 specializované týmy pro SAR ● zdravotnická jednotka	
2.	ČESKÁ REPUBLIKA	● mechanizovaná brigáda rychlého nasazení	● letka bitevních vrtulníků ● základna školního letectva		● záchranné středisko CO ● základna humanitární pomoci	
3.	ESTONSKO	● pěší rota		● minonotka ● pomocná loď		BALTBAT
4.	FINSKO	● mech. pěší prapor ● ženijní rota ● stavební rota ● prapor myslivců		● 3 minonosky ● korveta		
5.	LITVA	● prapor ● rota (BALTBAT)		● 2 fregaty		BALTBAT
6.	LOTYŠSKO	● lehká pěší rota	● 2 odminovací plavidla pro SAR ● 3 vrtulníky Mi-8 SAR			BALTBAT
7.	MAĎARSKO	● mech. pěší prapor ● prapor rychlého nasazení ● mech. pěší rota	● stíhací letka ● letka bitevních vrtulníků ● letka dopr. vrtulníků ● 4 vrtulníky SAR			
8.	MAKEDONIE	● pěší prapor ● 2 pěší čety	● vrtulník SAR		● záchranná četa ● zdravotnická rota ● zdravotnická sekce	
9.	MOLDAVSKO	● motorizovaná pěší rota ● výcvikový prostor	● 2 dopravní letouny ● 2 víceúčelové vrtulníky ● 4 MiG-29 (persp.) ● letecká základna		● zdravotnický tým pro polní nemocnici	
10.	POLSKO	● obrněná brigáda ● vzdušné výsadkový prapor ● výsadkový prapor ● pluk ● štáb obrněné a mech. divize a obrněné a vzdušné výsadkové brigády	● jednotka SAR (1 dopravní letoun + 3 vrtulníky)	● korveta ● 2 záchranná plavidla		
11.	RAKOUSKO	● horský pěší prapor ● horská sam. pěší rota ● mech. prapor na OT ● samostatná rota na OT ● dopravní jednotka	● letecká jednotka SAR (2 letouny + 2 vrtulníky)		● polní nemocnice ● ženijní jednotka ● vyprošťovací jednotka	● případně další menší podpůrné jednotky
12.	RUMUNSKO	● 4 pěší prapory ● ženijní prapor ● rota vojenské policie ● výsadková rota ● horská rota		● torpedoborec; fregata; rychlý hlídkový člun; 3 minotovek; speciální loď; 17 hlídkových plavidel a jednotka potápěčů	● polní nemocnice	
13.	SLOVENSKO	● mech. prapor rychlého nasazení	● 2 roje MiG-29			
14.	SLOVINSKO	● prapor				od roku 1999
15.	ŠVÉDSKO	● motoriz. pěší prapor ● motor. pěší rota ● speciální rota				
16.	UKRAJINA	● aeromob. prapor	● letka 10 dopravních letounů ● letka 6 bojových vrtulníků	● protiponorková loď ● hlídková loď		

Společná cvičení a účast partnerů v operacích IFOR/SFOR (implementačních a stabilizačních jednotek) poskytla významnou příležitost osvojit si štábní procedury NATO, zejména ve velení, řízení a logistice a umožnila identifikovat kompatibilitu výzbroje a vybavení se silami NATO. Bylo zjištěno, že rozdílnost výzbroje nečiní ve spolupráci žádné překážky. Řada partnerů vyjádřila požadavek provádět budoucí společná cvičení na vyšší úrovni než dosud, dalším tato úroveň vyhovovala, neboť umožňují výcvik velitelů nižších stupňů.

Rozšíření a adaptování procesů PARP

Již na loňském podzimním zasedání Severoatlantické rady (NAC) bylo rozhodnuto o rozšíření procesu PARP a o jeho větším přiblížení plánovacím standardům Aliance. Znamená to, co nejvíce sblížit standardní plánovací proces NATO s plánováním dosud prováděným v rámci programu PfP. Podle toho by se politická směrnice pro každý cyklus PARP měla uplatnit jak k 16 členským státům NATO, tak k účastníkům procesu PARP, paralelně s budoucí „Konsolidovanou zprávou“, a měla by být schválena ministry obrany na jejich pravidelném jarním zasedání vždy v liché roky. Cíle interoperability by braly do úvahy možnosti partnerů pro další rozvoj IO. Takto šíře pojaté cíle by mohly být nabídnuty partnerům již v následujícím cyklu PARP (1999 - 2000).

Plánovací perioda pro plnění cílů partnery by se měla také navíc prodloužit. Napříště by nové cíle měly být schváleny ve formě 16 + 1 v době jarního zasedání EAPC na úrovni ministrů, a to vždy v sudých letech, zároveň se schválením souhrnné zprávy procesu.

Směrnice partnerům a Alianci

Partnerství pro mír, včetně procesu PARP, se stává stále efektivnějším nástrojem k plnění záměrů stanovených již v Rámcovém dokumentu PfP. Porozumění vojenskému mechanismu a organizaci Aliance přineslo své ovoce v bývalé Jugoslávii, kde přispělo k hladké integraci sil partnerů do mnohonárodních sil operujících v náročných podmínkách. Zkušenosti z operací IFOR/SFOR přispívají k dalšímu zdokonalení sil schopných společně operovat a je potřebné na nich dále stavět.

Cíle IO druhého cyklu PARP, představující mnohem více detailů a kritérií (včetně časových horizontů), by měly usnadnit zpracování plánů pro jejich implementaci. Prvotní zaměření k implementaci cílů IO by mělo směřovat především k jednotkám, které byly partnery nabídnuty pro operace PfP, výcvik a cvičení, nebo identifikovány jako jednotky, na které by měla být IO soustředěna. Implementace cílů IO bude vyžadovat i vyčlenění potřebných zdrojů.

Aliance, jednotlivé členské státy, i samotní partneři mohou také přispět k vytvoření podmínek pro jejich úspěšné plnění. Jednou z možností je užší spojení specifických cílů IO s vhodnými aktivitami identifikovanými v PWP (a začleněné do IPP). Cvičení PfP, v duchu PfP, i bilaterální cvičení by se měla také stát vhodným prostorem pro aplikování cílů IO a přispět k jejich dalšímu rozvoji. Aliance bude i nadále různými formami podporovat pomoc partnerům při plnění cílů IO zejména v poskytování potřebné dokumentace, školení odborníků, návštěv specialistů či finanční pomoci. K lepší koordinaci bude vytvářena pracovní skupina pro implementaci cílů IO.

Aliance uvítá zřízení dalších mnohonárodních jednotek pro operace na podporu míru, neboť v nich vidí největší možnost jak prakticky přispět k budování IO, ale i posílení vzájemné důvěry. Očekává, že partneři v rámci deklarovaných sil v programu Partnerství v budoucnu přispějí k budování koncepce CJTF (Combined Joint Task Forces) a jejich posilovacích prvků.

Přehled alianční politiky, závazků a schopností

V období od poslední „Konsolidované zprávy“ z roku 1995 došlo ke kvalitativnímu růstu úlohy Aliance, a to zejména tím, když převzala velení nad operací SFOR k implementaci daytonské dohody. To jasně demonstrovalo schopnost plnit přijaté závazky k provádění nebo podporování mírových operací pod mandátem OSN (ZEU, OBSE). V současné době se podílí na této operaci všechny státy Aliance, 14 z nich přímo a další pohotovostními silami. Rovněž 13 partnerských států je v operaci přímo zapojeno. Mimo to v Albánii působily v operaci Alba pod vedením Itálie síly 8 spojeneckých a 3 partnerských států. Nejlépe se tak dokumentuje schopnost dlouhodobého působení sil podle standardů a procedur NATO a získávají se neocenitelné praktické zkušenosti, z nichž vychází i připravovaná koncepce výstavby CJTF.

Jedním z výsledků pokračujícího úsilí na prohloubení programu PfP je i daleko podrobnější hodnocení procesu PARP a rozšíření cílů IO umožňující hlubší připravenost partnerů k plnění společných úkolů s Aliancí. To se ostatně týká i jejich promítnutí do PWP. Na užší spolupráci se podílí široký okruh výborů NATO, zejména konference národních ředitelů pro vyzbrojování (CNAD), výbor protivzdušné obrany (NADC), výbor pro spojovací a informační systémy (CIS), výbor pro infrastrukturu (IPPC), rada hlavních logistiků (SNLC), hlavní výbor pro nouzové plánování (SCEPC), výbor pro operace a cvičení (COEC) a další.

Počet a kvalita aktivit uskutečňovaných podle PWP, v duchu PfP, či na základě dvoustranných či vícestranných programů, se dále rozšířila, prohloubila se i IO. Řada programů má regionální charakter nebo je speciálně zaměřena na zdokonalení programů realizovaných v jednotlivých zemích. Patří mezi ně např. tak zvaná *varšavská iniciativa*, pomáhající rozvíjet regionální a národní střediska pro řízení letového provozu (USA), materiální podpora programů (Nizozemí, SRN, Velká Británie a USA), pomoc při vytvoření baltského praporu mírových sil, baltské odminovací námořní jednotky a *baltské sítě vzdušné situace* (Dánsko, Francie, SRN, Nizozemí, Norsko, Velká Británie a USA ve spolupráci s Finskem a Švédskem); *středoasijský prapor mírových sil* (Dánsko a USA ve spolupráci s Kazachstánem, Uzbekou a Kyrgyzskou republikou); dánská, německá a polská *trilaterální iniciativa*; *mnohonárodní brigáda* (Itálie, Maďarsko a Slovinsko); *výcvikové středisko mírových sil* (Kanada, Dánsko a Norsko) a *kurzy mírových sil* (Kanada, Dánsko, SRN, Nizozemí a Norsko). Dále se mj. připravuje turecká iniciativa ke zřízení výcvikového střediska PfP v Turecku a vytvoření mnohonárodního praporu pod tureckým vedením k mírovým operacím v regionu.

I samotná Aliance dále pokračuje v přizpůsobování své organizační struktury a plánů k požadavkům na změněné bezpečnostní prostředí. To se týká především snížení počtů ozbrojených sil na úkor jejich vyšší efektivity a připravenosti k použití v mírových operacích a operacích krizového managementu, a to i mimo spojenecká území, nejen pod velením NATO.

Tabulka 2

Základní údaje o zemích zapojených do II. cyklu procesu PARP

P.č.	Stát	Počet obyvatel	Ozbrojené síly	Obranné výdaje					Výdaje na mírové operace	Výdaje na PŘP 1996	Počet přijatých cílů interoperability	
				1996			1997				I. cyklus	II. cyklus
				(mil.)	(tis.)	mil. USD	ob/USD	HDP				
1.	Bulharsko	8.76	100.300	-	-	1.90	-	-	-	-	20	40
2.	Česká republika	10.30	60.000	1,200.0	116.5	2.10	-	-	-	3.30	12 (14)	31
3.	Estonsko	1.61	3.268	44.3	27.5	1.00	61.2	1,20	-	0.83	11	25
4.	Finsko	5.04	40.600	1,751.0	347.4	1,60	-	-	102,5	10.9	13	35
5.	Litva	3.83	8.000	42.3	11.0	0.60	76.6	0.90	-	10.0	13	33
6.	Lotyšsko	2.73	19.300	35.8	13.0		45.0	0.81	-	-	8	22
7.	Maďarsko	10.39	43.000	755.6	72.7	1.70	934.2	-	-	3.80	16	36
8.	Makedonie	2.13	11.940	135.0	63.3	2.95	-	-	-	0.35	-	30
9.	Moldavsko	4.46	9.600	18.8	42.1	0.87	18.3	0.73	-	0.003	-	27
10.	Polsko	38.65	215.000	3,103.0	80.2	2.30	-	2.30	-	42.0	17	41
11.	Rakousko	7.77	40.000	2,100.0	270.3	0,86	-	0,88	64	-	16	27
12.	Rumunsko	22.76	207.000	720.0	31.6	2.10	868.0	2.70	-	-	19	44
13.	Slovensko	5.48	40.600	510.0	93.0	2.30	-	-	-	18.20	12	30
14.	Slovinsko	1.97	9.600	-	-	1.56	-	-	-	3.0	7	30
15.	Švédsko	8.68	49.500	6,700.0	771.9	2.40	-	-	-	-	12	43
16.	Ukrajina	52.45	343.200	-	-	1.60	-	-	-	1.0	14	27

Hodnocení České republiky

Orgány NATO hodnotí účast České republiky v programu PfP, resp. procesu PARP, jako součást přípravy na budoucí členství v Alianci. Vysoce je vyzdvihována nejen účast českého praporu v silách IFOR/SFOR, ale také účast našich jednotek a osob na 11 cvičeních NATO/PfP, 3 národních cvičeních PfP a 17 národních cvičeních v duchu PfP. Pozitivně jsou hodnoceny i kurzy a semináře pořádané v rámci PfP na našem území a ratifikace dohody o statutu ozbrojených sil PfP (SOFA) a jejího dodatečného protokolu.

Uvedeny jsou i síly a prostředky, které Česká republika předurčila pro společnou činnost v programu PfP/PARP, a to: brigádu rychlého nasazení a letku úderných vrtulníků pro operace na podporu míru, základnu školního letectva pro výcvik a cvičení PfP a záchranné středisko civilní ochrany a základnu humanitární pomoci pro humanitární operace. Výdaje na realizaci programu PfP činily v roce 1996 kolem 90 mil. Kč a v letošním roce se předpokládá 349 mil. Kč, mimo částku vyčleněnou na zabezpečení operací IFOR/SFOR. Z 12 cílů IO, které byly přijaty v prvním kole, jsou všechny částečně plněny. Pro druhý cyklus přijala Česká republika všech 31 cílů IO, které jí byly nabídnuty.

Závěry

Přes pozitivní hodnocení České republiky lze naši účast v procesu PARP a v přípravě na budoucí členství v Alianci cílevědoměji ovlivňovat a dále prohlubovat:

- ① Po dosavadních zkušenostech z plnění a vyhodnocování cílů IO nelze úspěšně realizovat druhý cyklus PARP bez vytvoření plánu plnění cílů IO v rezortu obrany. Jeho obsahem musí být konkrétní opatření pro plnění jednotlivých cílů IO, včetně vyjádření finančních nákladů, stanovení přímé zodpovědnosti za plnění jednotlivých opatření a časové horizonty splnění úkolů. To je nezbytné opatření vedoucí k zahrnutí plnění jednotlivých úkolů do plánovacích dokumentů, k alokaci potřebných zdrojů i organizování kontrolní činnosti. Koordinátorem celého procesu, s potřebnou autoritou a pravomocí, musí být sekce obranné politiky MO.
- ② Česká republika je jednou z mála zemí usilujících o vstup do Aliance (a nyní Aliancí pozvanou), která nemá, kromě mechanizovaného praporu AČR působícího v britské mnohonárodní divizi SFOR, v rámci programu PfP vytvořenu **společnou jednotku** s další partnerskou nebo členskou zemí Aliance. Přitom ze strany Polska je již delší dobu snaha o vytvoření společné jednotky. Po vyloučení Slovenska z prvního kola rozšíření Aliance se z politického pohledu nabízí jako alternativa i společná česko-slovenská jednotka.
- ③ V družích jednotek nabídnutých pro společnou činnost v rámci procesu PARP absentuje stále prvek SAR (pátrání a zachraňování), přestože letos se již po čtvrté uskuteční společné cvičení leteckých záchranných jednotek TRIOSAR (Polsko, Německo a Česká republika) a naši záchranáři v něm dokazují, že patří mezi nejlepší.
- ④ Signál vyslaný Aliancí, že partneři musí být v krátké době připraveni **přijímat a pracovat s uvolněnými utajovanými dokumenty NATO** k plnění cílů IO (ale i k dalším úkolům) a zacházet s nimi dle uzavřených bezpečnostních dohod, by měl být brán v České republice velmi vážně. Vyplývá z něho vytvoření takových pravidel, která

by řešila celý komplex opatření zahrnující přijímání, evidování a manipulaci i ukládání předávané dokumentace, přepravované kurýrní, faxovou či elektronickou cestou. Jejich existence, v definitivní podobě příslušné reálné směrnice, však rovněž absentuje.

- ⑤ Dlouhotrvající problémy s nalezením vhodného zodpovědného místa pro koordinaci standardizace v rámci rezortu obrany, které vedly nakonec ke zrušení oddělení pro standardizaci a nyní opět k jeho vytvoření, zpozdily proces implementace cílů IO zejména v oblasti překladů a aplikací do norem předpisů a směrnic platných v AČR a v ČR. Proto je nezbytná rychlá aktivace oddělení a usměrnění jeho úsilí na plnění cílů IO přijatých v PARP.

Uvedením některých kritických míst je naznačeno, že celý již třetí rok trvající proces PARP není bez problémů. Značného pokroku bylo dosaženo v prvním cyklu PARP u praporu mírových sil a jednotky civilní ochrany. Druhé kolo PARP je mnohem náročnější nejen na rozsah, ale i na zdroje a plnění v daných časových horizontech. Záměrem implementace cílů IO v podmínkách AČR je rovněž daleko širší pojetí implementace těchto cílů než pouze na předurčené jednotky pro program PpP. Naše blíží se členství v Severoatlantické alianci totiž předpokládá, že do vojenských struktur budou předurčeny a vyčleněny plnohodnotné bojové jednotky a zařízení. To vše bude vyžadovat v následujících měsících a letech zvýšené úsilí všech zainteresovaných složek rezortu obrany, a zejména Generálního štábu AČR.

V prvních letech po Listopadu nám určitou výhodu dávalo zmenšování rozsahu naší armády, které umožňovalo – a to bezbolestně – absolutně (nejen relativně) snižovat výdaje na obranu. To vytvářelo pro každého ministra financí, mnou počínaje, příjemný rozpočtový polštář. Takový polštář už dnes v žádném případě neexistuje. Naopak, nezbytnost zvyšování akceschopnosti naší armády v souvislosti s připravovaným vstupem do NATO vede k potřebě růstu státních výdajů na obranu již v rozpočtu na rok 1998.

*Václav Klaus, Mimořádně obtížný rozpočet (I),
Lidové noviny 13. 9. 1997*